

กองทัพอากาศกับการช่วยเหลือ ด้านมนุษยธรรม และการบรรเทาสาธารณภัย

Royal Thai Armed Forces and Humanitarian Assistance and Disaster Relief

ธิติชัย เทียนทอง

กองบัญชาการกองทัพอากาศ

Thitichai Tiantong

Royal Thai Armed Forces Headquarters

E-mail: tiantont@yahoo.com

วันที่รับบทความ : 20 มีนาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ : 28 เมษายน 2563

วันที่ตอบรับบทความ : 29 เมษายน 2563

บทคัดย่อ

จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและภูมิอากาศ ทำให้มีแนวโน้มว่าจะเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีความรุนแรงและมีความถี่มากขึ้น การที่มนุษย์มาอยู่อาศัยเป็นสังคมเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ริมแม่น้ำหรือริมทะเล ทำให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินในวงกว้าง และยังกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมด้วย องค์การระหว่างประเทศและรัฐบาลประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญในการป้องกันและการจัดการภัยพิบัติอย่างครบวงจร ประเทศไทยมีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน รวมถึง

กองทัพไทย ซึ่งพร้อมที่จะจัดส่งกำลังและยุทโธปกรณ์ให้ความช่วยเหลือได้ทันที กองทัพไทยมีขีดความสามารถในการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาสาธารณภัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยได้ฝึก ร่วมกับส่วนราชการพลเรือนภาคเอกชนและฝึกร่วมผสมกับมิตรประเทศ โดยเฉพาะในกรอบอาเซียนเป็นประจำ และได้สร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัยที่ อำเภอนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี เพื่อให้เป็นศูนย์ฝึกระดับอาเซียน โดยให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกับฝ่ายพลเรือนและมิตรประเทศได้อย่างสอดคล้อง

คำสำคัญ: กองทัพไทย, การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาสาธารณภัย, อาเซียน

ABSTRACT

Due to changes in the environment and climate, there is a tendency for more violent and frequent natural disasters. The human population is more urbanised especially along the river banks or seaside areas. Therefore any damages that happen will affect the lives and properties of the people in a wide circle. It also affects the economy and society as well. International organisations and governments recognise the importance of prevention and disaster management in a fully integrated manner. Thailand has the Department of Disaster Prevention and Mitigation, Ministry of the Interior as the main agency responsible to coordinate, cooperate, collaborate and communicate the disaster management from all sectors involved including

the Royal Thai Armed Forces, which stands ready to provide manpower and equipment for immediately assistance. The Royal Thai Armed Forces has the capacity to mitigate the disasters and provide humanitarian assistance both in the country and abroad. Joint and combined exercises with other related government agencies and the private sectors as well as with allied countries have been conducted on regular basis, particularly in the ASEAN framework. Furthermore, a training centre has been established in Phanom Sarakham district, Chachoengsao province as an ASEAN Training Centre to prepare military personnel to be able to work with civilian and allied forces in a consistent manner.

Keywords: Royal Thai Armed Forces, Humanitarian Assistance, Disaster Relief, Asean

บทนำ

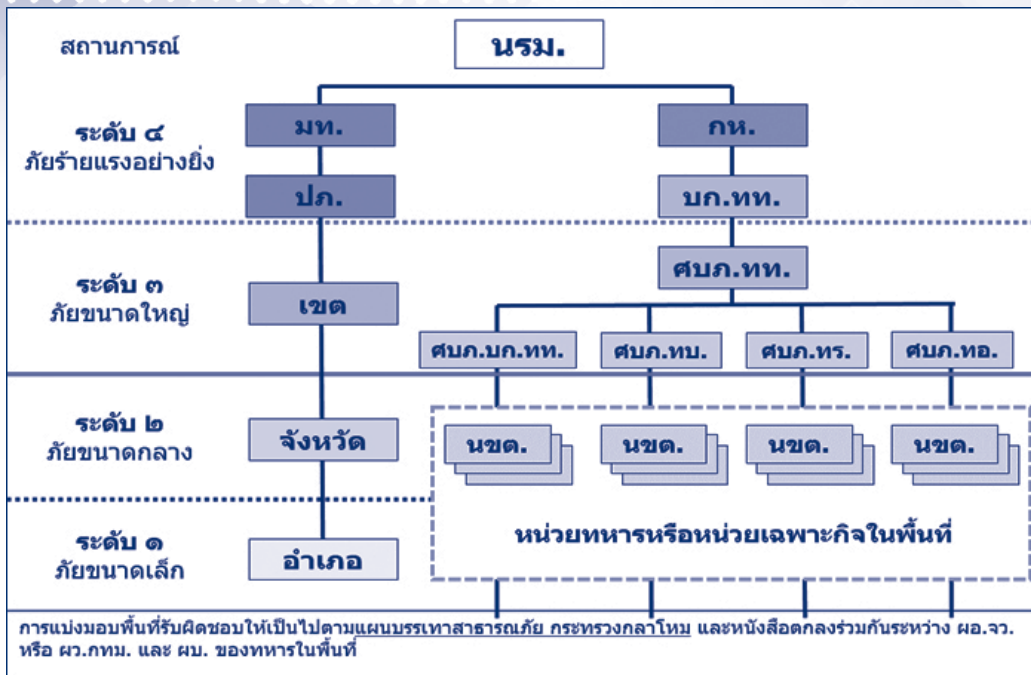
การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมโลก ทั้งสภาพภูมิอากาศและภาวะโลกร้อนที่เกิดขึ้น พร้อมกับการเพิ่มขึ้นของประชากรโลกและการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านการอุตสาหกรรมและการเกษตร นำไปสู่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ขาดความสมดุล พื้นที่ป่าลดลงเรื่อยๆ ภาคอุตสาหกรรมมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ นำไปสู่การเกิดภัยพิบัติธรรมชาติเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น และจากการที่มนุษย์มาอยู่เป็นสังคมเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ริมแม่น้ำหรือริมทะเลจะได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติมากขึ้น องค์การระหว่างประเทศและรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญกับการป้องกันและการจัดการภัยพิบัติอย่างครบวงจร เช่น กรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. 2558-2573 (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030) และกรอบความร่วมมือในระดับภูมิภาคภายใต้ข้อตกลงอาเซียนว่าด้วยการจัดการภัยพิบัติและการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน (ASEAN Agreement on Disaster Management and Emergency Response: AADMER) ในส่วนของประเทศไทยมีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยรับผิดชอบหลัก โดยมีกฎหมายและแผนรองรับ ได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ซึ่งสาธารณภัยสำคัญที่เกิดขึ้นและสร้างความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศไทย ได้แก่ อุทกภัย ภัยแล้ง ดินโคลนถล่ม แผ่นดินไหว และคลื่นสึนามิ วาตภัย อัคคีภัย ไฟป่าและหมอกควัน ภัยจากการคมนาคมขนส่ง และโรคระบาด

ตามหลักสากลมีแนวทางการใช้ทรัพยากรทางทหารในการกิจการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาสาธารณภัย ตามที่ปรากฏในคู่มือปฏิบัติงาน เช่น UN OCHA, Guidelines on the Use of Foreign Military and Civil Defence Assets in Disaster Relief (Oslo Guidelines), UN CMCoord Guidelines on the

Use of Foreign Military and Civil Defence Assets, Asia - Pacific Regional Guidelines for the Use of Foreign Military Assets in Natural Disaster Response Operations (APC MADRO), Multinational Force Standing Operating Procedures (MNF SOP) และ ASEAN Standard Operating Procedure for Regional Standby Arrangements and Coordination of Joint Disaster Relief and Emergency Response Operations (SASOP) มีหลักการว่า ให้ใช้ทรัพยากรทางทหารและการป้องกันประเทศเมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนในยามปกติ ทั้งจากภัยทางธรรมชาติ หรือภัยคุกคามทางด้านเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม โดยให้เป็นทางเลือกสุดท้าย ให้เป็นส่วนเติมเต็มเมื่อจำเป็น การไปช่วยเหลือประเทศที่ประสบภัยต้องไม่เก็บค่าใช้จ่าย ต้องมีการระบุความแตกต่างของกำลังพล อุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้ แยกให้ชัดเจนจากภารกิจทางทหารอื่น ๆ หลักเล็งการพึ่งพาทรัพยากรทางทหารในระยะยาว ปฏิบัติงานในกรอบระยะเวลาและขอบเขตที่ชัดเจนให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือทางอ้อม (Indirect Assistance) และการสนับสนุนทางด้านโครงสร้างพื้นฐานให้กับเจ้าหน้าที่ด้านมนุษยธรรมให้มีกลไกในการแลกเปลี่ยนข่าวสาร และติดต่อประสานงาน โดยมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหารและพลเรือนในทุกระดับ

กองทัพไทยซึ่งประกอบด้วย กองบัญชาการกองทัพไทย กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ได้มีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือประชาชนและบรรเทาสาธารณภัยมาเป็นเวลายาวนานในยุคสงครามเย็น กองทัพไทยได้จัดกำลังเข้าช่วยพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ทุรกันดารทางไกลและพื้นที่ชายแดน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และได้ช่วยเหลือในการบรรเทาภัยพิบัติตั้งแต่ภัยพิบัติขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ เช่น เหตุการณ์แผ่นดินไหวและคลื่นสึนามิในมหาสมุทรอินเดีย เมื่อปี พ.ศ. 2547 และกรณีมหาอุทกภัยปี พ.ศ. 2554 เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากกองทัพไทยมีหน่วยทหารกระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ

ภาพที่ 1 แผนผังสรุปความเชื่อมโยงของสถานการณ์และการปฏิบัติระหว่างหน่วยพลเรือนและทหาร

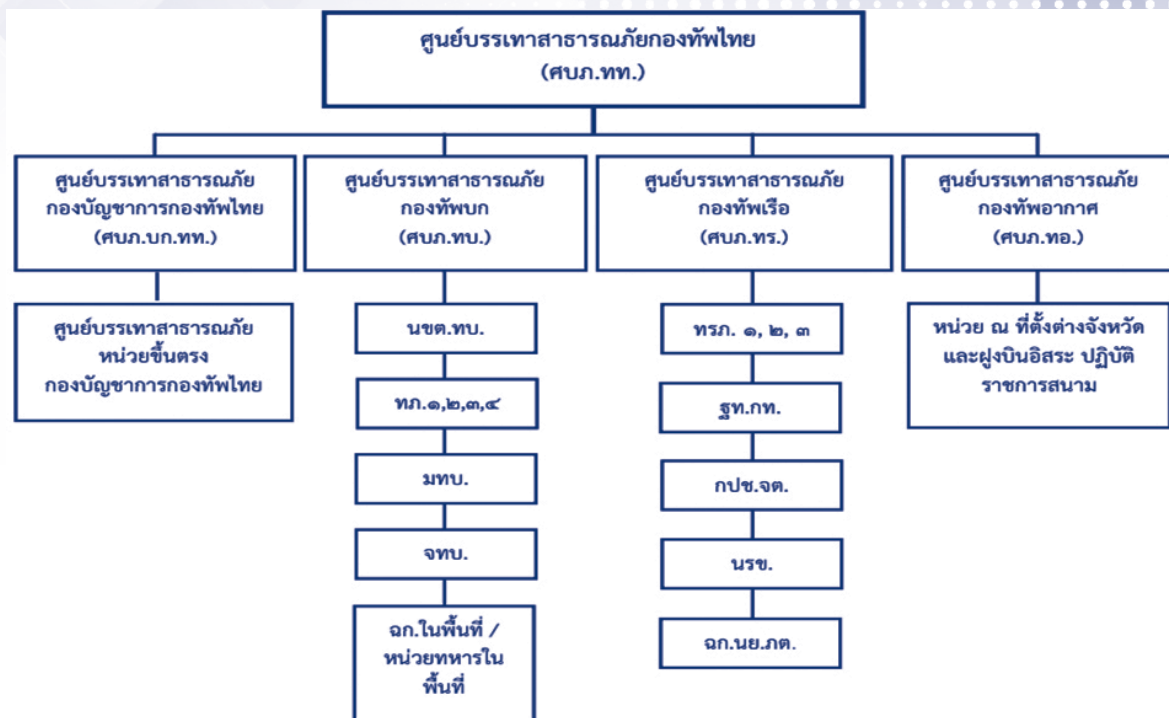
ที่มา : แผนบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม, 2558

มีความพร้อมทางด้านกำลังพล เครื่องมืออุปกรณ์และ ยุทโธปกรณ์ทางทหาร บางส่วนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการช่วยเหลือประชาชนและบรรเทาสาธารณภัยได้เมื่อจำเป็น นอกจากนี้กองทัพบกไทยยังได้รับมอบหมายจากรัฐบาลในการให้ความช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรมและบรรเทาสาธารณภัยในต่างประเทศ เช่น กรณีแผ่นดินไหวที่ประเทศอิหร่าน พ.ศ. 2546 กรณีพายุไซโคลนนากรีที่เมียนมา พ.ศ. 2551 กรณีแผ่นดินไหวและคลื่นสึนามิที่ญี่ปุ่น พ.ศ. 2554 กรณีพายุไต้ฝุ่นไห่เยี่ยนที่ฟิลิปปินส์ พ.ศ. 2556 กรณีแผ่นดินไหวที่ประเทศเนปาล พ.ศ. 2558 กรณีเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในเมียนมา พ.ศ. 2558 เป็นต้น

การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศไทย

สถานการณ์ภัยพิบัติครั้งใหญ่ ๆ ที่ผ่านมา เช่น เหตุการณ์สึนามิ เมื่อปี พ.ศ. 2547 ยังคงมีปัญหาลักษณะอุปสรรคในการบริหารจัดการภัยพิบัติในเรื่องระเบียบ กฎหมาย แผนการปฏิบัติที่ไม่ได้เตรียมไว้รองรับภัยพิบัติขนาดใหญ่ ไม่มีองค์กรระดับชาติที่จะเป็นศูนย์กลางในการสั่งการ และ

ขาดข้อมูลพื้นฐานในการช่วยเหลือประชาชน ความร่วมมือระหว่างทหารและพลเรือนเป็นแบบไม่เป็นทางการ ไม่มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการร่วม (CMOC) แต่ก็สามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้ดีด้วยความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ต่อมารัฐบาลได้ตรา พ.ร.บ. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายหลักโดยได้แบ่งระดับของการจัดการสาธารณภัยเป็น 4 ระดับคือ ระดับ 1 ภัยขนาดเล็ก ระดับ 2 ภัยขนาดกลาง ระดับ 3 ภัยขนาดใหญ่ และระดับ 4 ภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง ขึ้นอยู่กับพื้นที่ ประชากร ความซับซ้อน หรือความสามารถในการบริหารจัดการภัยพิบัติ ตลอดจนศักยภาพด้านทรัพยากร โดยให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินการในส่วน of กระทรวงกลาโหม กำหนดให้หน่วยทหารในพื้นที่ให้การสนับสนุนตามขีดความสามารถเมื่อได้รับการร้องขอ ต่อมาคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติแห่งชาติได้จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 โดยมีการเสริมสร้างความตระหนักในการลดความเสี่ยงตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย หลัง

ที่มา : แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2558

เกิดภัย และกำกับการดำเนินการขับเคลื่อนให้เป็นไปตามกรอบ พ.ร.บ. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 กองทัพอไทยมีบทบาทในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ธรรมและบรรเทาสาธารณภัย ตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ซึ่งกำหนดให้กองทัพอไทยให้การสนับสนุนทรัพยากรทางทหารในภาวะฉุกเฉิน และให้การสนับสนุนร่วมกับส่วนราชการอื่น ๆ ในเรื่องที่กองทัพอไทยมีความสามารถ ได้แก่ ส่วนงานการค้นหากลุ่มภัย ส่วนงานสารเคมีวัตถุอันตรายและกัมมันตรังสี และส่วนงานต่างประเทศ แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2558 กำหนดให้สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมและกองทัพอไทยจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัย (สบภ.) ทุกระดับหน่วยให้สอดคล้องกับการจัดและการดำเนินงานของ สบภ.กท. และเป็นหน่วยรับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันแก้ไขบรรเทาภัยพิบัติและช่วยเหลือผู้ประสบภัย ซึ่งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพอไทยจะต้องจัดทำแผนและแนวทางการปฏิบัติงาน จัดเตรียมกำลังพล เครื่องมือ และสิ่ง

อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้มีความพร้อมอยู่เสมอ และทำการฝึก ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง โดย สบภ.ทท. มีผังการจัดตั้งภาพที่ 1 การเตรียมกำลังพล เครื่องมือ และสิ่งอุปกรณ์ในการบรรเทาสาธารณภัย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพอไทยประกอบด้วย สบภ.ทบ., สบภ.ทร., สบภ.ทอ. และ สบภ.นทพ. ได้แบ่งความรับผิดชอบให้กับหน่วยในพื้นที่ และจัดหน่วยที่มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะพร้อมเครื่องมือ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทั้งนี้ รูปแบบการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพอไทยภายในประเทศ จะมีรูปแบบเฉพาะเพื่อให้การช่วยเหลือประชาชนได้อย่างรวดเร็ว มีการแบ่งมอบพื้นที่รับผิดชอบให้กับหน่วยตั้งแต่นายกเทศมนตรีเตรียมกำลังพล เครื่องมือและสิ่งอุปกรณ์ให้สอดคล้อง มีการประสานงานเพื่อจัดทำแนวทางปฏิบัติร่วมกับส่วนราชการพลเรือน ภาคประชาชน และองค์กรการกุศลต่าง ๆ เพื่อ

ให้การช่วยเหลือเป็นไปอย่างรวดเร็วทันเวลาอย่างมี
บูรณาการ

แนวทางในการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทา
สาธารณภัยให้กับประเทศที่ประสบภัยพิบัติเป็นไปตาม
หลักสากล โดยขั้นตอนของไทยมีการดำเนินการผ่านคณะ
กรรมการประสานงานช่วยเหลือคนไทยและประเทศที่
ประสบภัยในภาวะฉุกเฉิน ตามมติ ครม. เมื่อ 8 มีนาคม
2559 ซึ่งปลัดกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธาน และ
มีผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ ซึ่งต้อง
มีการเตรียมการและกำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้ตั้งแต่
ยามปกติ ในบางกรณีอาจพิจารณาให้ความช่วยเหลือเป็น
เงินบริจาคหรือสิ่งของบรรเทาทุกข์ โดยใช้อากาศยานของ
กองทัพลำเลียงไปส่งมอบให้ประเทศที่ประสบภัย และใน
บางกรณีอาจจัดชุดเฉพาะกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัยเดินทาง
ไปให้ความช่วยเหลือในพื้นที่ประสบภัยด้วย ทั้งนี้ ต้องทำ
รูปแบบการจัดกำลังที่เป็นมาตรฐานตามลักษณะ
สถานการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติต่าง ๆ ประกอบด้วย
ส่วนบังคับการ ส่วนปฏิบัติการ และส่วนสนับสนุน โดยแบ่งการ
ประกอบกำลังของชุดเฉพาะกิจเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับเล็ก
ระดับกลาง และระดับใหญ่ ตามอัตรากำลังพลและ
ขีดความสามารถ รวมทั้งแผนการบรรเทาทุกข์โดยใช้อากาศยาน
เป็นหลัก กองบัญชาการกองทัพไทยและเหล่าทัพจะจัด
ทำบัญชีพร้อมเรียกปฏิบัติงาน (On Call List) ของ
ชุดเฉพาะกิจช่วยเหลือ โดยให้มีการซักซ้อมการปฏิบัติเป็น
ประจำ และเตรียมการด้านเอกสารการเดินทางไป
ต่างประเทศเพื่อให้มีความพร้อมปฏิบัติการกิจภายใน
24 ชั่วโมง หลังได้รับคำสั่ง

การฝึกการช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรม และบรรเทาสาธารณภัย

กองทัพไทยได้ทำการฝึกเพื่อทดสอบแผนการปฏิบัติ
ทดสอบการบริหารจัดการภัยพิบัติและการตอบโต้
สถานการณ์รวมทั้งทดสอบการทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่ง
ต้องมีการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างประสานสอดคล้อง
ระหว่างฝ่ายทหารและพลเรือน รวมทั้งภาคเอกชนต่าง ๆ
ตลอดจนทำการฝึกร่วมกับมิตรประเทศเพื่อเสริมสร้าง
ความร่วมมือในระดับนานาชาติและระดับภูมิภาคในห้วง 3 ปี
ที่ผ่านมาได้จัดการฝึกที่สำคัญ ดังนี้

1. การฝึกบริหารจัดการสาธารณภัยร่วมประจำปี พ.ศ.
2558 กองทัพไทยร่วมกับจังหวัดเชียงราย ศูนย์ป้องกัน
และบรรเทาสาธารณภัยเขต 15 เชียงราย หน่วยงานภาครัฐ
ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม รวมทั้งประชาชนในพื้นที่
ได้จัดการฝึกในช่วง 3-5 มีนาคม 2558 เพื่อสร้างความ
เข้าใจเกี่ยวกับแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กลไก
การประสานงานร่วมกันระหว่างฝ่ายทหารและพลเรือน
โดยสมมติสถานการณ์เกิดเหตุแผ่นดินไหวขนาด 7 ริกเตอร์
ในพื้นที่ตอนเหนือของประเทศ ทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บ
และเสียชีวิตจำนวนมาก เส้นทางคมนาคมและเครือข่าย
การติดต่อสื่อสารใช้การไม่ได้ ประชาชนบางส่วนได้รับความ
เดือดร้อนอย่างหนัก โดยจัดให้มีการสัมมนาทางวิชาการ
การฝึกแก้ปัญหาบนโต๊ะ (Table Top Exercise: TTX)
การฝึกปัญหาที่บังคับการ (Command Post Exercise:
CPX) และการฝึกภาคสนาม (Field Training Exercise:
FTX) ในพื้นที่ จังหวัดเชียงราย

2. การฝึกบริหารจัดการสาธารณภัยร่วมประจำปี
พ.ศ. 2559 เป็นการบูรณาการการฝึกร่วมกันระหว่าง
กองทัพไทยกับจังหวัดน่าน ศูนย์ป้องกันและบรรเทา
สาธารณภัยเขต 15 เชียงราย หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน
และภาคประชาสังคม รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ในช่วง
11-14 มีนาคม 2559 เพื่อเตรียมความพร้อมหากเกิด
สถานการณ์แผ่นดินไหวในพื้นที่ จังหวัดน่าน และส่งผล
กระทบต่อพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยทำการ
ฝึกช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่ชุมชน และสิ่งปลูกสร้าง
ในเรื่องการจัดตั้งโรงพยาบาลสนาม การจัดตั้งศูนย์พักพิง
การเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัย การดับเพลิง การช่วยเหลือ
ผู้ประสบภัยอาคารถล่ม การกู้ภัยและการส่งกลับสายแพทย์
และทำการฝึกช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่ท่าไกลและ
ทุรกันดาร ในเรื่องการค้นหาทางอากาศ การกู้ภัยทางน้ำ
การเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัยทางน้ำ การส่งกลับทางบก
และทางอากาศ การจัดตั้งโรงพยาบาลสนาม และการ
ช่วยเหลือผู้ประสบภัยดินโคลนถล่ม

3. การฝึกช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทา
สาธารณภัย ภายใต้การฝึกร่วมกองทัพไทย ประจำปี พ.ศ.
2560 โดยกองทัพไทยร่วมกับจังหวัดระยอง กรมป้องกัน
และบรรเทาสาธารณภัย ภาคเอกชน และมูลนิธิต่าง ๆ
ทั้งจากส่วนกลางและในพื้นที่ ร่วมกันทำการฝึกในพื้นที่

จังหวัดระยอง ในเรื่องการบริหารจัดการภัยพิบัติ และฝึกภาคสนามในเรื่องการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่ที่ติดขาด การช่วยเหลือ และกู้ภัยทางทะเล การลำเลียง และการส่งกลับสายแพทย์ทางอากาศ การใช้อากาศยานไร้คนขับ (UAV) บินสำรวจและรายงานสถานการณ์ การจัดตั้งศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย การจัดตั้งโรงพยาบาลสนามระดับ 2 การช่วยเหลือประชาชนจากอาคารถล่ม และการช่วยเหลือประชาชนจากสารเคมีรั่วไหล

4. การฝึกคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ทหารกับคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญ ด้านการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งเป็น การดำเนินการภายใต้กรอบการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน และรัฐมนตรีกลาโหมประเทศคู่เจรจา ซึ่งมีไทย และรัสเซียเป็นประธานร่วมคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ทหาร สปป.ลาว และญี่ปุ่นเป็นประธาน คณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และบรรเทาสาธารณภัย โดยมีมอบหมายให้กองบัญชาการ กองทัพไทยจัดตั้งกองอำนวยการฝึก โดยสมมติสถานการณ์ แผ่นดินไหวและคลื่นสึนามิในประเทศ TARUJA (ชื่อสมมติ) และสถานการณ์พายุไต้ฝุ่นขนาดใหญ่ ในประเทศ TAINIA (ชื่อสมมติ) และได้ทำการฝึกในพื้นที่จังหวัดชลบุรีและ จังหวัดระยองในช่วง 1-11 กันยายน 2559 ประกอบด้วย การฝึกปัญหาที่บังคับการ (Command Post Exercise: CPX) และการฝึกภาคสนาม (Field Training Exercise: FTX) ในเรื่องการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่ที่ถูกตัดขาด กรณีอาคารถล่ม สารเคมีรั่วไหล การจัดตั้งศูนย์พักพิงและ โรงพยาบาลสนามระดับ 2 การค้นหา และช่วยชีวิตทางทะเล และการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยทางอากาศ มีประเทศที่เข้าร่วม การฝึก 18 ประเทศ ได้แก่ ไทย ญี่ปุ่น สปป.ลาว รัสเซีย ออสเตรเลีย จีน อินเดีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ เวียดนาม สหรัฐฯ บรูไน กัมพูชา นิวซีแลนด์ เมียนมา และเกาหลีใต้ รวม 2,060 คน

5. การฝึกร่วมผสมระหว่างกองทัพไทยและกองทัพ มาเลเซีย เรื่องการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการ บรรเทาสาธารณภัยภายใต้รหัส JCEX THAMAL 2017 ณ University Utara Malaysia รัฐเกดะห์ มาเลเซีย โดยเชิญ ส่วนราชการพลเรือนและภาคเอกชนไทยเข้าร่วมการฝึก และเชิญประเทศสมาชิกอาเซียน รวมทั้งสหรัฐฯ ร่วม

สังเกตการณ์การฝึก ซึ่งการฝึกดังกล่าวเป็นการทดสอบ การใช้ขีดความสามารถทั้งทหารและพลเรือนในกรอบ ความตกลงอาเซียนด้านการจัดการภัยพิบัติและตอบโต้ สถานการณ์ฉุกเฉินร่วมกับภาคประชาสังคม และมีการฝึก ภาคสนามในเรื่องการค้นหาและช่วยชีวิตทางน้ำและทาง อากาศ การช่วยเหลือประชาชนกรณีอาคารถล่ม การช่วยเหลือประชาชนกรณีสารเคมีรั่วไหล การเคลื่อนย้ายผู้ป่วย และการจัดตั้งโรงพยาบาลสนาม และการจัดตั้งศูนย์พักพิง ผู้ประสบภัย

การปฏิบัติงานในการช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรม และบรรเทาสาธารณภัย

กองทัพไทยให้ความสำคัญในการช่วยเหลือประชาชน ตลอดมา โดยเฉพาะเมื่อเกิดสาธารณภัยและภัยพิบัติต่าง ๆ ทั้งขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ โดยเฉพาะเมื่อเกิดภัยพิบัติ ร้ายแรง กองทัพจะระดมทั้งกำลังพลและยุทโธปกรณ์ทาง ทหารที่สามารถประยุกต์ใช้ช่วยเหลือประชาชนเพื่อ บรรเทาความเดือดร้อน ซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมามีนานนี้ กองทัพไทยได้ให้ความช่วยเหลือประชาชนและบรรเทา สาธารณภัยที่สำคัญ ดังนี้

1. มหาอุทกภัย ปี พ.ศ. 2554 ช่วงกรกฎาคม-ตุลาคม 2554 ประเทศไทยมีพายุโซนร้อนและพายุไต้ฝุ่นจำนวน 5 ลูก ได้แก่ ไทหมา, นกเตน, ไทถาง, เนสาท และนาลแก ทำให้เกิดอุทกภัยขึ้นใน 64 จังหวัด กองทัพไทยได้ให้ความ ช่วยเหลือประชาชนตั้งแต่เริ่มเกิดภัย ต่อมาได้จัดกำลังพล และยุทโธปกรณ์ให้การสนับสนุนในการแก้ปัญหาอุทกภัย ตามที่ศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยร้องขอ และได้รับมอบหมายให้จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือ ผู้ประสบอุทกภัยประจำจังหวัดนครสวรรค์ พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี ปทุมธานี และนนทบุรี จัดตั้งศูนย์ประสานการปฏิบัติ ทางอากาศเพื่อดำเนินการควบคุมห้วงอากาศ การใช้ อากาศยาน การจัดการจราจรทางอากาศ และจัดตั้งศูนย์ การค้นหาและช่วยชีวิตเพื่อบูรณาการการค้นหาช่วยเหลือ และกู้ภัย โดยจัดกำลังพล 60,670 นาย รถยนต์ชนิดต่าง ๆ 5,238 คัน เรือชนิดต่าง ๆ 2,954 ลำ อากาศยาน 37 เครื่อง พร้อมเครื่องจักรกลและเครื่องมือหนักจำนวนมากเข้า ปฏิบัติงาน ซึ่งกองทัพไทยได้จัดทำระบบการป้องกันน้ำและการบริหารจัดการน้ำ เพื่อป้องกันและบรรเทาผลกระทบ

จากอุทกภัยที่มีต่อพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย ได้ช่วยเหลือประชาชนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ภายใต้สถานการณ์น้ำท่วม ได้ช่วยเหลือในการอพยพผู้ประสบภัยทั้งทางบกและทางน้ำไปยังศูนย์พักพิงชั่วคราว ซึ่งกองทัพไทยได้จัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวจำนวน 43 ศูนย์ รองรับผู้ประสบภัยได้ 54,750 คน และยังได้ช่วยเหลือฟื้นฟูพื้นที่ประสบอุทกภัยหลังสถานการณ์คลี่คลายแล้ว

2. การช่วยเหลือผู้ประสบเหตุแผ่นดินไหวในเนปาล กองทัพไทยได้รับอนุมัติให้จัดกำลังชุดช่วยเหลือตามนโยบายรัฐบาล จำนวน 53 นาย ประกอบด้วย ชุดค้นหาและกู้ภัย ชุดแพทย์ฉุกเฉินและน้ำดื่ม และส่วนสนับสนุนไปปฏิบัติงานในประเทศเนปาล ในห้วง 28 เมษายน-4 พฤษภาคม 2558 โดยมีการฝึกในการช่วยเหลือและฟื้นฟูประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหว ให้การสนับสนุนทางการแพทย์ และการช่วยเหลือฟื้นฟูในพื้นที่ประสบภัย รวมทั้งอำนวยความสะดวกของบริจาของไทยเพื่อมอบให้รัฐบาลเนปาล โดยกองทัพอากาศจัดเครื่องบิน C-130 สนับสนุนการเคลื่อนย้ายและลำเลียงสิ่งของบริจาค ซึ่งผลการปฏิบัติงานได้รับการชื่นชมจากนานาชาติ และยังเป็นโอกาสที่ได้ปฏิบัติงานร่วมกับประเทศต่าง ๆ จำนวน 34 ประเทศ ที่ได้ส่งกำลังเข้าไปช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาภัยพิบัติในเนปาล ซึ่งเป็นการจัดกำลังเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ห่างไกลในลักษณะเร่งด่วน

3. การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยครั้งใหญ่ในเมียนมา รัฐบาลได้มอบหมายให้กองทัพไทยจัดกำลังพลพร้อมยุทโธปกรณ์เดินทางไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยโดยเครื่องบิน C-130 ของกองทัพอากาศ ระหว่าง 27 สิงหาคม-8 กรกฎาคม 2558 โดยชุดช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยประกอบด้วย ชุดแพทย์เคลื่อนที่ผสม ชุดประชาสัมพันธ์ และส่วนสนับสนุน รวม 51 นาย มีหน้าที่ช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมทางการแพทย์แก่ประชาชนชาวเมียนมา และช่วยเหลือด้านเวชกรรมป้องกัน รวมทั้งแจกจ่ายน้ำดื่มที่สะอาดให้กับประชาชนที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่จังหวัดหินธาตา เขตอิรวดี ได้ให้บริการทางการแพทย์แก่ชาวเมียนมาจำนวน 4,836 คน ให้การบริการด้านเวชกรรมป้องกันด้วยการพ่นยากำจัดยุง กำจัดแมลง ฆ่าเชื้อในบ้านเรือน วัด โรงเรียน และสาธารณสุข ประจำตำบล

รวมจำนวน 2,020 แห่ง รวมทั้งแจกจ่ายน้ำประปารวม 24,500 ลิตร ทำให้ได้รับการชื่นชมจากรัฐบาลและประชาชนเมียนมา

สรุป

กองทัพไทยปฏิบัติตามภารกิจที่ได้รับมอบจากกระทรวงกลาโหมในเรื่องการพัฒนาเพื่อความมั่นคง สนับสนุนภารกิจอื่นของรัฐในการพัฒนาประเทศ การป้องกันและแก้ปัญหากองทัพพิบัติ และการช่วยเหลือประชาชน รวมทั้งการปฏิบัติอื่นใดตามที่มีกฎหมายกำหนด หรือตามมติคณะรัฐมนตรี จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องแผนการปฏิบัติ กำลังพล เครื่องมือและสิ่งอุปกรณ์ที่ใช้ในการช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรมและการบรรเทาสาธารณภัย มีการประสานงานและการแลกเปลี่ยนข่าวสารกับส่วนราชการและภาคเอกชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด ต้องมีฐานข้อมูลด้านการบรรเทาสาธารณภัยให้พร้อมในการไปปฏิบัติงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากภัยพิบัติบางประเภทต้องได้รับความช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว เช่น กรณีเกิดแผ่นดินไหว สึนามิ อัคคีภัยภัยจากสารเคมีรั่วไหล เป็นต้น

ในภาวะปกติต้องมีการฝึกซ้อมเพื่อพัฒนาขีดความสามารถ ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ให้สามารถบริหารจัดการวิกฤตการณ์และภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะความร่วมมือระหว่างทหารและพลเรือน ในระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องฝึกการทำงานร่วมกันเป็นทีมและมุ่งสู่มาตรฐานสากล เช่น International Search and Rescue Advisory Group (INSARAG) และควรจัดให้มีการฝึก ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและภาคเอกชนภายในประเทศ และการฝึกกับมิตรประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มอาเซียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานร่วมกันในนามอาเซียน ทั้งนี้ การจัดทำกำลังไปช่วยเหลือประเทศที่ประสบภัยพิบัติได้อย่างทันท่วงทีจะเป็นการช่วยรักษาชีวิตผู้ประสบภัย แสดงออกถึงมิตรไมตรี ความมีน้ำใจ และความจริงใจต่อกัน ทั้งในระดับรัฐบาลและประชาชน

บรรณานุกรม

นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2558-2564

“พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550”. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 752 ก้นยายน 2550

แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558

แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม 2558.
สำนักงานสนับสนุน สำนักงานปลัดกระทรวง
กลาโหม

UN OCHA Guidelines on the Use of Foreign
Military and Civil Defence Assets in
Disaster Relief (Oslo Guidelines). UN
Office for the Coordination of Humanitarian
Affairs. 2007.

Humanitarian Civil-Military Coordination: A
Guide for the Military (V 1.0). Civil-Military
Coordination Section (CMCS), UN OCHA.
July 2014.

Asia- Pacific Regional Guidelines for the Use of
Foreign Military Assets in Natural Disaster
Response Operations (V 8.01). A Living
document developed through the Asia-
Pacific Military Assistance to Disaster Relief

Operations (APC MADRO) series of
conferences. January 2014.

Multi-National Force Standing Operating
Procedures (MNF SOP) Version: 3.1.
Multinational Planning Augmentation Team
(MPAT) Secretariat Headquarters, USPACOM.
December 2016.

ASEAN Standard Operating Procedure for
Regional Standby Arrangements and
Coordination of Joint Disaster Relief and
Emergency Response Operations (SASOP).
ASEAN Secretariat. November 2009.